

LR Valstybės valdymo ir savivaldybių komitetui

LR Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetui

Nevyriausybinių organizacijų Tarybai

2019 m. gegužės 30 d., Vilnius

Dėl lobistinės veiklos reglamentavimo

Atsižvelgdami į tai, kad šiuo metu LR Seime svarstomos iniciatyvos tobulinti Lobistinės veiklos įstatymą, priimtą 2000 metų kovo 27 dieną, Lietuvos nevyriausybinių organizacijų (NVO) sveikina ir palaiko šią iniciatyvą, kuria siekiama užtikrinti atvirumo, skaidrumo, sąžiningumo ir vienodų galimybių įsitraukti į sprendimų priėmimo procesus principus.

Apie tai pasisako ir Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO), kurios rekomendacijose¹ Lietuvai nurodoma aiškiau ir paprasčiau nustatyti lobistinės veiklos principus bei aktyviau įtraukti organizuotos pilietinės visuomenės (nevyriausybinių organizacijų) atstovus į sprendimų priėmimo procesus. EBPO teigia, kad **lobistinė veikla – bet koks įtakos politikams darymas – turėtų būti reguliuojama tik tiek, kiek to reikia siekiant užtikrinti politikos sprendimų priėmimo skaidrumą ir sąžiningumą.**

Europos Tarybos ministrų komiteto rekomendacijose dėl Nevyriausybinių organizacijų teisinio statuso Europoje² teigiama, jog NVO vaidina svarbų vaidmenį demokratiniuose procesuose per advokaciją inicijuojant pokyčius teisėkūros ir viešosios politikos procesuose. **NVO turi būti sudaromos sąlygos vykdyti tyrimus, švietimo ir advokacijos veiklas viešuose debatuose dėl teisės aktų, nepaisant ar NVO nuomonė sutampa su oficialia valdžios pozicija ar ne** (12); taip pat visų lygių valdžia turi sudaryti visas sąlygas NVO efektyviai dalyvauti sprendimų priėmimo procesuose ir konsultacijose be išankstinės diskriminacijos. Toks dalyvavimas turi būti užtikrintas suteikiant sąlygas laisvos nuomonių įvairovės raiškai, jos neribojant specialiais teisės aktais (76 ir 77).

Europos Tarybos ministrų komiteto gairėse dėl Pilietinės visuomenės dalyvavimo politinių sprendimų priėmimo procesuose³ teigiama, jog siekiant užtikrinti dalyvaujamosios demokratijos procesus yra būtina užtikrinti piliečių, NVO atstovų galimybes dalyvauti sprendimų priėmimo procesuose. Gairių „Apibrėžimai“ dalyje „**piliečių dalyvavimas**“ yra suprantamas kaip piliečių dalyvavimas politinių sprendimų priėmimo procesuose atsižvelgiant į veiksmą nuo politinių procesų, t. y. tiesioginio dalyvavimo politinių partijų veiklose ir nuo lobistinės, t. y. verslo įmonių interesų veiklos (2).

Gairėse apibrėžti ir piliečių dalyvavimo sprendimų priėmimo procesuose tipai – tai informavimas, konsultavimas, dialogas bei aktyvus piliečių (NVO atstovų) įtraukimas. Viešojo sektoriaus institucijos dialogui su NVO gali pasitelkti įvairias bendradarbiavimo formas, tokias kaip vieši klausymai, vieši forumai ar renginiai, patariamiosios komisijos, tarybos ar darbo grupės (19-29).

¹ Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos ataskaita Lietuvai (320 punktas), GOV/PGC/ACS(2017)2

² Recommendation CM/Rec(2007)14 of the Council of Europe Committee of Ministers to the member states on the legal status of the non-governmental organisations in Europe (Adopted by the Committee of Ministers on 10 October 2007 at the 1006th meeting of the Ministers' Deputies)

³ Guidelines for civil participation in political decision making CM(2017)83-final (Adopted by the Committee of Ministers on 27 September 2017 at the 1295th meeting of the Ministers' Deputies)

Suprasdami,

jog lobistinė veikla įvairiose Europos šalyse pasižymi skirtingais bruožais ir apima vis sudėtingesnius procesus, kuomet įvairios interesų grupės ir jų atstovai siekia dalyvauti priimant viešuosius sprendimus ir daryti jiems įtaką, taip prisidėdami prie bendros dinamiškos demokratiškos aplinkos. Sprendimams įtaką bandantys daryti įvairūs suinteresuoti asmenys, atstovaujantys privatų, viešąjį, ne pelno sektorių arba dirbantys teisių gynimo srityje, nelaiko savo veiklos lobizmu ir dažnai šią veiklą vadina kitokiais terminais, tokiais kaip propagavimas, viešieji reikalai ar interesų atstovavimas⁴.

Nerimaudami,

kad LR Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto sprendimas ([priimtas 2019 m. gegužės 29 d.](#)) bei Lietuvoje veikiančios nevyriausybinių organizacijų „Transparency International“ viešai platinami teiginiai, tokie kaip:

Ypač paplitęs lobizmo metodas – visuomeninių kampanijų naudojimas. Organizacijos inicijuoja tam tikras kampanijas (elektroninės peticijos, laišakai vyriausybei ar parlamento nariams, viešieji debatai, skrajutės, demonstracijos ir kt.), siekdamos daryti spaudimą politikams, kad šie įsiklausytų į tam tikrą poziciją. Geriausiu atveju toks piliečių įsitraukimo skatinimo metodas, jei naudojamas nuosaikiai, suteikia piliečiams galimybę išreikšti savo valią. Šios kontraversiškos lobistų praktikos esmė – savo tikruosius interesus užmaskuoti priedangos grupėmis, kuriomis sukuriama iliuzija, jog vieną ar kitą klausimą palaiko visuomenė, kai iš tiesų visa tai finansuoja privačių interesų grupės⁵

gali klaidinti tiek įstatymų leidėjus, tiek ir plačią visuomenę kas yra dalyvaujamosios demokratijos (piliečių įsitraukimas į sprendimų priėmimo procesus per NVO vykdomą veiklą), o kas yra tiesioginė lobistinė veikla, turint aiškų užsakovą ir už tą veiklą gaunant sutartą atlygį. Taip pat tokie teiginiai bei Lobistinės veiklos įstatyme reglamentuojant, kad bet kokio fizinio ar juridinio asmens veiksmai darant bet kokią įtaką sprendimų priėmėjams būtų priskiriami prie lobistinės veiklos, gali pažeisti šiuos tarptautinius teisės aktus:

- Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (ETS Nr. 5);
- Prieigos prie oficialių dokumentų konvencija (CETS Nr. 205);
- Europos Tarybos ministrų komiteto rekomendacijos dėl Nevyriausybinių organizacijų teisinio statuso Europoje (CM/Rec(2007)14)
- Piliečių dalyvavimo sprendimų priėmimo procesuose gerosios patirties kodeksas (2009)
- Europos vietos savivaldos chartijos papildomas protokolai (CETS Nr. 207)
- Europos Tarybos ministrų komiteto rekomendacijos dėl piliečių dalyvavimo viešame gyvenime vietos lygiu (Rec(2001)19)

Siūlome

Lobistinės veiklos įstatyme palikti išimtį nevyriausybines organizacijas kaip juridinius asmenis laikyti ne lobistinės veiklos subjektais, arba įteisinti advokacijos apibrėžimą ir įstatymo projektą papildyti tokia nuostata:

„Advokacija – nevyriausybinių organizacijų vykdoma veikla, kuria neatlygintinai ir neturint užsakovo interesų siekiama daryti įtaką šio įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje nurodytiems asmenims, siekiant pokyčių viešosios politikos srityje. Nevyriausybinių organizacijų suprantamos taip, kaip jos apibrėžiamos LR nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymo 2 straipsnyje”

⁴ Lobistinė veikla Europoje, Transparency International Lietuvos skyrius, 2015

⁵ Ten pat

Esame įsitikinę, jog visos viešai ir skaidriai veikiančios NVO (tiek savivaldos lygmeniu, tiek ir nacionaliniu mastu) siekia visuomenei naudingų tikslų ir neturi slaptų užsakovų, kurie prisidengiant NVO statusu darytų neteisėtus lobistinius veiksmus. Priešingai – tokios organizacijos viešai ir kaip įmanoma plačiai skleidžia informaciją apie tai, kokius teisės aktus siūlo inicijuoti, keisti ar tobulinti.

Visos skaidriai ir atvirai veikiančios NVO Lietuvoje teikia metines veiklos ir finansines ataskaitas VĮ “Registrų centras”, kurios yra viešai ir neatlygintinai prieinamos visuomenei. Ataskaitose NVO pateikia informaciją apie tai, kas jas finansuoja (iš verslo įmonių gauta parama išskiriama atskirai pateikiant rėmėjų pavadinimus ir sumas), kokia veikla NVO užsiima ir prie kokių teisėkūros procesų prisidėjo. Be to, visos skaidriai ir atvirai veikiančios NVO turi savo internetinius tinklalapius, kuriuose viešai skelbia ne tik savo veiklos ataskaitas, bet ir interesų laukus, kuriuose veikia ir kokiose viešosios politikos srityse yra suinteresuota keisti teisės aktus, susijusius su viešosios politikos sričių gerinimu.

Skaidriai ir atvirai veikiančių NVO atstovai, dalyvaudami teisėkūros procesuose, viešai pateikia savo pozicijas vienu ar kitu klausimu per savo turimus informacijos kanalus, socialinius tinklus ar žiniasklaidą. Dalyvaudami atviruose renginiuose ar susitikimuose su sprendimų priėmėjais, visuomet pasirašo dalyvių sąrašuose, kurie, vadovaujantis Bendroju duomenų apsaugos reglamentu, atitinkamai tvarkomi valstybės ir savivaldybių institucijose.

Todėl raginame įstatymų leidėjus atsižvelgti į ir taip silpną nevyriausybinių organizacijų (pilietinės visuomenės ir dalyvaujamosios demokratijos pamatą) sektoriaus veiklą Lietuvoje, neužkraunant joms dar vienos papildomos administracinės naštos, norint inicijuoti tam tikrus su viešąja politika susijusius sprendimų priėmimo procesus ar dalyvauti teisėkūros procesuose, papildomai registruotis lobistais, teikti kryžmines ataskaitas ir iš to kylančias kitas administracines pasekmes.

Atkreipiame dėmesį, jog Lietuvoje yra registruota per 30 tūkstančių asociacijų, viešųjų įstaigų bei labdaros ir paramos fondų, tačiau ne visos jos laikomos NVO pagal Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymą. Pagal preliminarius skaičiavimus Lietuvoje realiai veikia apie 12 tūkstančių tikrųjų NVO, kurios teikia ataskaitas ir vykdo realią veiklą. [Daugiau apie teises formas ir skaičius galima rasti čia.](#) Todėl bet koks jų siekis daryti poveikį sprendimų priėmėjams, nesiregistravus kaip lobistais, gali baigtis VTEK administracinėmis nuobaudomis (už ką numatoma ir finansinė atsakomybė), o tai iš esmės sužlugdys pilietinių iniciatyvų sklaidą, pliuralizmo ir laisvos visuomenės pamatą.

Informuojame, kad artimiausiu metu LR Seimui LR Vyriausybė pateiks naujos redakcijos Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymo projektą, kuriame bus aiškiau apibrėžta NVO sąvoka (verslo asociacijos, kitą statusą turintys juridiniai subjektai nebūtų laikomi NVO) bei reglamentuota NVO duomenų bazė, kuri bus atvira ir neatlygintinai prieinama visuomenei. Tad ši NVO duomenų bazė būtų puikus skaidrumo registras, parodantis kokios organizacijos ir kaip dalyvauja sprendimų priėmimo procesuose atitinkamoje viešosios politikos srityje.

Kilus klausimams ar papildomai informacijai prašome kreiptis el. paštu martinas@nisc.lt arba tel. +37067813713

Nacionalinės NVO koalicijos¹ vardu,

Martinas Žaltauskas,
Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centro direktorius

¹ 2014 m. spalio mėn. 16 d. didžiausios Lietuvoje veikiančios skėtinės nevyriausybinių organizacijos (toliau - NVO), vienijančios įvairiose viešosios politikos srityse veikiančias NVO, pasirašė asociacijos sutartį, pagal kurią įsipareigojo veikti kartu stiprinant nevyriausybinių sektorių, plėtojant pilietinę visuomenę bei įgyvendinant Lietuvos Respublikos Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymą. Asociacijos sutartį pasirašė 14 skėtinių įvairiose srityse Lietuvoje veikiančių NVO, kurios vienija per 3.000 nevyriausybinių organizacijų ir kurių veikloje narystės pagrindu dalyvauja daugiau kaip 500 tūkstančių šalies gyventojų. Daugiau informacijos apie koaliciją: <http://www.3sektorius.lt/nisc/nacionaline-nvo-koalicija/koalicijos-nariai/>

NACIONALINĖS NVO KOALICIJOS NARIAI

LIETUVOS JAUNIMO
ORGANIZACIJŲ TARYBA

Lietuvos
aplinkosauginių nevyriausybinių
organizacijų koalicija

nvo
vaikams
konfederacija

LNF
LIETUVOS
NEIGALIŲJŲ
FORUMAS

LIETUVOS MOTERŲ
LOBISTINĖ
ORGANIZACIJA

Nacionalinė
Nevyriausybinių
Vystomojo
Bendradarbiavimo
Organizacijų
Platforma

LVBOS
Lietuvos vietos bendruomenių organizacijų sąjunga

ŽTOK
ŽMOGAUS
TEISIŲ
ORGANIZACIJŲ
KOALICIJA

NACIONALINIS SKURDO MAŽINIMO
ORGANIZACIJŲ TINKLAS

PRISIJUNK PRIE SKURDO MAŽINIMO INICIATYVŲ LIETUVOJE

LIETUVOS PACIENTŲ
ORGANIZACIJŲ
ATSTOVŲ TARYBA

LVOA

LIETUVOS VARTOTOJŲ
ORGANIZACIJŲ
ALIJANSAS

LMAKA
Lietuvos meno kūrėjų asociacija

SVJETMO
NVO
TINKLAS

NEVYRIAUSYBINIŲ
ORGANIZACIJŲ
INFORMACIJOS IR
PARAMOS CENTRAS